

A 3

A 3

Leest de Brochures van H.GORTER.

October 1929

23

1

De Economische Crises.

Niet zonder bedoeling schrijven wij boven dit artikeltje de "Economische" en niet de financiële of de beurscrises. Want nu te spreken over een beur of financieelecrises zou beteekenen de enorme debacle-beweging die in alle belangrijke financiële centra van de wereld aangevangen is uitsluitend tot de financiële wereld beperkt te zien. Staan in deze gecompliceerde wereld de dingen nooit los van elkaar, nu minder dan ooit mogen de crises verschijnselen, zoodat die zich openbaren in de ongehoorde koersdalingen van nagenoeg alle effecten, beschouwd worden als te hooren tot het terrein van de effecten speculatie alleen. Deze criseverschijnselen vinden maar ten deele hun grond in voorafgaande speculative neigingen, en in hun gevolgen blijven ze in geenendeels beperkt tot de wereld der groote-en kleine speculanten. In deze korte bespreking zullen we dus drie dingen nog moeten aanroeren en wel:

- 1e De oorzaken van de crises.
- 2e ~~De omvang van de crises.~~
- 3e De onmiddellijke crises-gevolgen of de crises voortzetting.

Het is vooral met het oog op de terreinen die wij in 1 en 3 te betreffen krijgen, dat wij er op bestaan ons onderwerp aan te duiden met economische crises.

De oorzaken van de huidige criseverschijnselen, die zich op het oogenblik nog hoofdzakelijk tot de beurs beperken, maar die slechts wachten op het vorderen van den tijd om zich in industrie, handel en transportwezen te openbaren, vinden in tweeerlei terrein hun motieven. De eerste aanleiding is de na-oorlogsche geldmarkt, de tweede de industrieel-technische en daarmee verbonden organisatorische ontwikkeling. Beide, geldmarkt en industrie staan niet los van elkaar, wat nog wel voldoende blijken zal. De toestand van de geldmarkt kenmerkt zich door de overvloed van geld dat tegen elken prijs belegging zoekt. Als we spreken over de geldmarkt, dan denken wij aan die drie centra, die op het oogenblik financieel de wereld beheerschen: New York, Londen, en Amsterdam, die ieder op zich door bijzondere oorzaken over groote geldkapitalen te beschikken hebben. Amerika: kort gezegd door oorlogswinst, in welke vorm dan ook. Engeland: hoofdzakelijk door oude koloniale rijkdommen en Holland door oorlogswinst en door koloniale winsten. Zonder in te gaan op de groote van de daar beschikbare kapitalen kunnen we volstaan met hun werking, zoodat die klaarblijkelijk geweest is te schetsen. Kapitaal dat geen employooy vindt: machines die stil staan, en geld dat geen belegging vindt is, kapitalistisch gesproken, een onding. Niet

A 3

alleen dat van het kapitaal verwacht wordt dat het rendeeren zal, maar het moet zich zelf ook herstellen, zich zelf op peil handhaven. Aangewe. kapitaal (machines enz.) dat niet rendeert, kost rente, brokkelt dus in (afgezien nog van het feit dat het proces van het ouder worden gepaard gaat met snelle waardevermindering). Geld-kapitaal dat geen belegging vindt brokkelt uit dezelfde gronden af. Niet alleen dat zijn houder ge- noodzaakt is van zijn grondkapitaal te leven en dit dus vermindert, maar ook het voortschrijden van den tijd hier, heeft door de waardever- mindering van het geld een ontwaarding van het kapitaal tengevolge. Dit alles is heel duidelijk, en logisch is het dus dat de kapitalist belegging zoekt, ook als die belegging redelijkerwijs niet mogelijk is. Dan wordt die belegging geforceerd. Hoe geforceerd die belegging wor- den kan en geworden is toont ons de berekening van Irving Fisher, die in September van dit jaar tot de conclusie kwam dat het rendement van de leidende industriele effecten over het laatste jaar in Amerika van 2½ tot 3 procent beliep, een rendement dat dus ver beneden het offici- eel geldend gemiddelde ligt en dat ondanks dat toch geaccepteerd wordt, geaccepteerd moet worden. We zouden kunnen volstaan met te zeggen dat de ruimte van het geld hiervan de oorzaak is alleen, zonder een al te groote onjuistheid te verkonden, maar om het beeld geheel en al te completeeren en juist te maken en ook om te verklaren waarom, gezien de geweldige omzettingen aan de effectenbeurzen, dit rendement blijkbaar nog met graagte geaccepteerd wordt, moeten we nog spreken over het specula- tieve karakter, waaraan de geheele beleggingsbeweging in deze laat-ka- pitalistische periode in zeer sterke mate mank gaat.

Vanwaar komt dan dit speculatieve karakter? Speculatie is, temmin- ste voor die het bedrijft, toch altijd nog iets meer dan dobbelspel. Zijn vertrouwen in een of ander onverwacht voordeel is, hoe ongegrond dit ook voor menig een mag lijken, voor de speculant nooit geheel zonder een schijn van gewisheid. Wat is dan, naast het geringe rendement, de zekerheid geweest van al de thans door het débaacle gedupeerde beleg- gers. Deze speculatieve "zekerheden" bestonden uit ongemotiveerde ver- wachtingen op de toekomst. Ongemotiveerd voor wie de objecten van be- legging, industrie en verkeer enz. in hun huidige constellatie kennen, gemotiveerd voor wie zich alleen laat leiden door uiterlijke gebeur- tenissen. Deze uiterlijke gebeurtenissen geven te zien een beeld van industriele opgewektheid. Duitschland b.v. verbetert zijn handelaba- lans, zooals dat heet, het gaat steeds meer uitvoeren, en voert minder in. Dat ~~lijkt~~ lijkt zeer rooekleurig, maar voor wie weet dat dit komt omdat Duitschland te arm is om in te koop, zal de bloei van de Duit- sche industrie eenigszins verdacht vinden. Groote industriele onder- nemingen, wereld-ondernemingen in Amerika, England, Frankrijk, België, Italië, Holland enz. : Kunstzijde, automobielen, elektrische artikelen, petroleum, mijnen, scheepvaart maatschappijen enz. stichten overal nieuwe en buitenlandse ondernemingen, krijgen vaste voet hier, en breiden zich daar uit, vergrooten, moderniseeren en rationaliseeren hun bedrijven en wie als onnoozel burger, zelfs al beschikt hij dan over

A 3

kapitaal, daar tusschen staat, denkt dat het landschap bezaaid is met gouden bergen. Hollandsche beleggers betaalden 900% en meer voor Phi- lips aandelen, alleen omdat men dacht dat de Duitsche belangen van deze onderneming en de Amerikaansche en Engelsche relaties geld in het laadje konden brengen, terwijl de geheele beweging op zijn best een zelfhandhaving was. Zelfhandhaving in de wereldconcurrentie.

De Hollandsche kunstzijde industrie vestigt fabrieken in Amerika van zoo en zooveel capaciteit en de aandelen stijgen als luchtballons, want men denkt dat deze fabrieken gebouwd worden om aan meerdere te verwachten of zeker komende vraag te voldoen, terwijl de eenigst werke- lijke bedoeling is om zijn aandeel in de vraag te behouden, althans zoo min mogelijk te laten verminderen. Deze productie-uitbreiding bij gelijk blijvende of in verhouding langzamer stijgende vraag heeft dus in tegen stelling met de winst mogelijkheden, die beleggers verwachten en waarop ze speculeeren, een vermindering van het winstaandeel tengevolge. De be- leggers verdisconteeren in den prijs van de aandelen toekomst-winst, die uitblijft, terwijl in werkelijkheid de economische ontwikkeling van het laat kapitalisme voert naar een steeds minder worden van de winst marge. Hier ligt de grondslag van de kapitalistische crisisverschijn- selen, hoe deze zich ook mogen uiten. Over deze crisis komt het kapi- talisme in zijn excessen nog wel heen, maar het verschijnsel van het verminderend winstaandeel zal zijn ondergang zijn, omdat de technisch en economische ontwikkeling niet in andere banen gedwongen kan worden.

Wij hebben het vorig jaar in een artikel over de tactiek van de vakkbeweging aangetoond dat het rendement van Duitsche ondernemingen vergeleken met voor de oorlog absoluut sterk, relatief nog sterker, ver- minderd was. De cijfers daar aangebracht kunnen als bewijs gelden dat de winstmarge minderend is, dat dus de grondslag van de kapitalistische crises wezenlijk is en naar alle waarschijnlijkheid blijven zal. Maar dit behoeft iemand niet te overtuigen. Er zijn ook andere cijfers samen te brengen van Duitsche misschien, Hollandsche zeker en Amerikaansche industriele ondernemingen heel zeker, waarvan de dividenden in de laatste jaren gestegen zijn. Nu moeten wij om te beginnen het dividend niet gaan verwarren met rendement. Alle groote dividenden in Amerika hebben het rendement op zijn best toch maar op 3% gebracht. Nu kan daar tegen ingebracht worden dat dit tengevolge van de speculatieve bewegin- gen is welke de beurskoersen zoo hoog opgedreven hebben, maar dat die bedrijven als ondernemingswinst vergeleken b.v. met hun nominaal aan- deelenkapitaal toch een absoluut hooger cijfer gebracht hebben. Waar blijven we dan met onze bewering van de dalende winstmarge. Dit lijkt moeilijker dan het is. De koerestijging tot de débaacle-hoogte heeft eenige onderbrekingen gehad. In Amerika sinds de groote crisis van 1921 en 1923 in voorjaar 1925, in voorjaar 1926 in December 1928, en in Mei van dit jaar, welke onderbrekingen begeleid werden door een tijde- lijke daling van de koersen. Nu is het een heel eenvoudige en dikwijls toegepaste financieele daad van een onderneming om bij dalende markt

eigen aandelen op te koop, waardoor weer stijging ontstaat, en van de stijging door verkoop weder te profiteeren. Op deze manier slaagt men er dan in een hogere ondernemingswinst uit te keeren, maar dit heeft met de bedrijfswinst niets uit te staan en bovendien betaalt de effectenmarkt, die op deze hogere uitkeeringen aan het speculeeren slaat zelf datgeens, wat op de werkelijke bedrijfswinst is toegelegd.

Het onderwerp van de dalende winstmarge is in verband met de kapitalistische crisis te belangrijk dan dat we het onmiddellijk mogen loslaten. We zullen het nog even van de andere kant bekijken n.l. van het bedrijf uit zullen we duidelijk maken waarom de winstmarge moet dalen.

Wat het meest opvalt in een industriële onderneming heden ten dage is de veranderende verhouding tusschen de fixe en proportionele kosten (bedrijfs-huishoudkundig gesproken) of om in eenheid te blijven met de Marxistische terminologie: het constante en variable kapitaal. De noodzakelijkheid van de huidige industriële onderneming om up to date te blijven, om mee te kunnen doen in de concurrentie, dwingt de beheerders om technisch steeds het nieuwste slechts in het bedrijf in werking te stellen. Deze technische vernieuwing gaat in een steeds sneller tempo en dan in tweerlei richting, in de eerste plaats is de nieuwe machine vergeleken bij zijn voorganger productiever in die zin, dat zij meer goederen aflevert, in de tweede plaats wordt het verbruik van dat bij de moderne machine geleverd wordt steeds langer: wij bezitten de den arbeider vervangende technische bedrijfsuitrusting. Maar deze technische bedrijfsuitrusting eischt met de machinale uitrusting enorme bedragen. Daarbij komt nog dat niet alleen de concurrentie tot grootere productie dwingt, ook in het bedrijf zelf zijn de krachten aanwezig die tot steeds grootere uitbreiding dwingen, ook al gaat de productie verder dan de vraag is. Met dat al stijgen de constante kapitalen vastgelegd in grond gebouwen en machinerien steeds en in zeer sterke mate tegenover het variabel kapitaal, de kosten voor de arbeidskrachten. Waar de productie ook voortdurend stijgende is, produceeren zulke bedrijven steeds tegen de rand van de overproductie aan. Maar het stopzetten van een bedrijf waarin zooveel constant kapitaal is vastgelegd, gaat gepaard met ontzaglijk renteverlies. Men drukt dus zoo lang en zooveel mogelijk den prijs van het product om maar produceeren te blijven. Maar dat maakt de zaak er niet gezonder op. De moderne industrien, slaaf van hun constant kapitaal werken met een steeds verminderend winstmarge. Dit gaat zoolang tot de crisis uitbreekt.

Ook deze oorzaken hebben naast de speculatieve meegewerkt tot het losbreken van het débaocle. Het speculatief optimisme begon te wankelen toen meer en meer bleek dat de industrien niet in staat waren, werkelijkheid te geven aan de hoog gestelde verwachtingen. Maar terwijl de speculatieve kant nuchter beschouwd een kwestie van onverstand is, (dit is het natuurlijk niet geheel en al, de belegging zoekende kapitalen hebben wel zeker hun economisch dwingende kracht en sug-

A 3

A 3

gestieve invloeden zijn hier niet vreemd) is de oorzaak van het vermindere winstaandeel een economische wet die voortdurend en ook in de toekomst werken zal en die niet alleen tijdelijke crisis oproept maar die de grondslag zijn zal voor de ineenstorting van het kapitalistische stelsel. (Wij hopen ons hierover mettertijd in een uitgebreider artikel duidelijker en juist uit te drukken).

OVER DE OMVANG VAN DE CRISIS, financieel gezien, kunnen wij kort zijn. Bladen melden reeds dat koersen ~~koersen~~ binnen enkele dagen honderden procenten daalden. In New York beliepen de verliezen de 29ste Oct. in de miljarden dollars, in Amsterdam werd op een twaalftal leidende industriële papieren de lieve som van 441 miljoen gulden verloren.

Noch het débaocle van 1907, noch de na-oorlogstijd hebben zoo'n snelle aftakeling van de fondsen gekend. Dit zegt genoeg om grond te geven aan duistere toekomst voorzeggingen.

HOE ZAL DE CRISIS ZICH VOORTZETTEN, WAT ZULLEN DE ONMIDDELLIJKE CRISIS-GEVOLGEN ZIJN?

Hier dringen zich vele vragen op waarvan er enkele zijn: Heeft deze daling in Amerika, dat we hier even bij de kop zullen nemen, omdat in dit land van schulle tegenstellingen ook de crisis en zijn gevolgen waarschijnlijk in de sterkste kleuren zullen komen te staan, heeft dus in Amerika deze daling tot gevolg het verminderen der inkomsten van een groot deel van het koopkrachtige publiek. Het antwoord kan niet anders zijn dan ja, temeer daar verschillende personen, die niet rechtstreeks bij de beurs-crisis betrokken zijn de klappen voelen van de liquidatie van verschillende ondernemingen en onderneeminkjes, makelaars, bankiers, fabrikantjes, die voorschotten hadden op hevig gekalderde shares. In de vereenigde Staten grijpt de crisis snel om zich heen. Men zegt dat de kranten in haar advertentie-kolommen een waar crisisbeeld schilderen, door de eindelooze rijen auto's, landhuisjes, juweelen en motorfietsen, die plotseling te koop worden aangeboden. Dit bericht heeft meer dan alleen anecdotische waarde. Want hoe veel van die landhuisjes, juweelen en automobielen zijn op afbetaling gekocht en hoeveel menschen hebben nog niet posten op afbetaling loopen, die niet in staat zullen zijn om hun termijnen te voldoen. De kleinhandel met termijncredieten zal dus waarschijnlijk een leelijke klap aan krijgen. Maar ook die industrien, die geheel voor afbetalingszaken produceeren: Auto's, radio, gramfoon's enz. zullen hun productie moeten inkrimpen. Dus ook een industriële crisis, die zich in nog verdere daling der koersen zal uitdrukken. Maar niet alleen die industrien, maar ook de staal-industrie zal belangrijk minder afzetten aan haar groote klanten, de auto-producenten, en de rubberleverenciers zullen er onder lijden en dus zal het toch al zoo pessimistisch uitzicht voor onze koloniale rubber er nog minder op worden. De crisis zal voort vreten, hier in Amerika en in alle industriële centra van de

6
wereld, en dus werkloosheid en verdere crisisverschijnselen.
Maar er zijn nog andere vragen. New York, Londen en Amsterdam hebben hun disconto verlaagd. Buitenlandsch kapitaal begint terug te keeren van de Amerikaansche markt, geld zal dus krupper worden in New York. Geld oorspronkelijk bestemd om buitenlandsch te opereeren — Europeesche en bij voorkeur Deutsche ondernemingen aan te koop en financieel gecamoufleerd te veroveren, zal nu op eigen markt moeten blijven om de verliesposten te supplereen en de situatie daar te redde- den zooveel als mogelijk is. Zoo'n vaart zal dit waarschijnlijk niet loopen. Er is blijkbaar nog genoeg kapitaal in New York aan de markt, groote bankiers en investment trust (beleggings-trust) koopen tot groote bedragen. Ogenschiedlijk om de daling te remmen, in werkelijk- heid waarschijnlijk om tegen een basis van redelijk rendement meester te worden van de groote industrieën.

Het is niet makkelijk om op deze terreinen vooruit het verloop van de crisis te bepalen. Dat de tijden die komen voor het wereldpro- letariaat zwart zullen zijn als de nacht, vraagt weinig helderziend- heid. Alle kapitalistische crisis zijn door het proletariaat betaald en ook voor deze zal hen de rekening gepresenteerd worden.

PROLETARIERS. Wat zullen we doen. In de delnende wieg van de vakbewe- ging, met een aangesnoerde buikriem nog steeds droomen van godsvree met het kapitaal, of eindelijk vuist en hoofd oefenen voor den strijd, die wil je niet dan moet je, opgedrongen wordt.
Bereid U voor op de sociale revolutie, weet klaar om de produc- tie over tenemen. Vereenigt U in revolutionaire bedrijfsorganisaties.

MEER DAN 2300 soc. dem. Staatsambtenaren
En meer dan 44000 kandidaten hiervoor

In het vooruitzicht der aanstaande gemeenteraadsverkiezingen is het noodzakelijk een blik te werpen op de maatschappelijke samenstel- ling van het ambtenarenkorps der S.P.D., omdat zij in nauwe verbinding staat met het karakter der soc. dem. politiek.

In het nieuwe weekblad der S.P.D. "Das freie Wort" maakt Konrad Ludwig interessante getallen hieromtrent bekend. De S.P.D. heeft:

520 bezoldigde leden van Stadsraden
889 Burgemeesters
897 Gemeentebestuurders
2306 Staatsambtenaren

Hierbij moet worden opgemerkt, dat in dit getal niet inbegrepen is de soc. dem. Rijks- en Landsministers, de hoofden van het provinciaal- Staatsbestuur, leden van Landraden en politiepresidenten, alsmede de in andere staatsdienst (Administratie, Justitie, Volkshuishouding enz.) aangestelde soc. dem. ambtenaren. Bovendien heeft de S.P.D.:

153 Rijksdagafgevaardigden
358 Provinciale afgevaardigden

7
529 Landsdagafgevaardigden
4017 Districtsafgevaardigden
7662 Wethouders
31348 Gemeenteraadsleden

44067 Parlementsleden

Van de soc. dem. Ministers, hooge Staatsambtenaren, Burgemeesters en 44000 kandidaten hiervoor, een revolutionaire arbeiderspolitiek te verwachten, is veeren van een kikker willen plukken. Want het gaat hier minder om de vraag van den goeden wil en politieke eer- lijkhed als wel om de vraag van het maatschappelijk zijn.

Karl Marx heeft reeds vastgesteld, dat in den regel het ma- terieele zijn het bewustzijn der menschen bepaald en daarmede ook de praktijk van iedere politieke organisatie. De Staatsambtenaren en grootendeels ook de parlementsleden der S.P.D. leven nu in een maatschappelijke verhouding, waarin zij met hunne hooge salarissen en pensioenaanspraken, niet meer op de lage materieele trap van het proletariaat staan. Deze verzekerde positie werkt natuurlijk op het politieke denken van deze sociaal bevoorrechte S.D.A.P. ers net zoo in, als de onzekerheid van bestaan op de inzichten van de socialistische georiënteerde arbeidersmassa. Het is dus slechts de bevestiging eener economische wet, indien de soc. dem. staatsambe- naren, bij de gratie van het Kapitaal, een politiek vertegenwoordi- gen, die niet naar de revolutionaire vernietiging van hunne maat- schappelijke bestaansgrond voert; want deze arbeiders aristocratie heeft in tegenstelling tot het proletariaat zeer veel te verliezen. Reeds de politieke verantwoordelijkheid tegenover de kapitalistische staat dwingt deze leidersgroep der S.P.D. tot een taktiek van klas- senvrede en prijsgeven van het socialisme.

Want op het oogenblik dat de revolutionaire bijl in de funda- menten van de burgerlijke maatschappij wordt gezet, is het voorbij met de verzekerde positie der soc. dem. staatsambtenaren en met de reformistische "Weg naar de Macht" op de glatte parlementaire vloer der kapitalistische democratie.

Het is dus de grootste onzin van de soc. democratie heden nog iets anders te verwachten dan arbeidersvijandige politiek. De economische samenstelling der S.P.D. bewijst, dat deze partij niet meer in staat is tot een revolutionaire strijd voor de klasse- belangen van het proletariaat. De soc. democratie van heden is reeds zoo nauw met de kapitalistische Maatschappij samengegroeid, dat de reformistische Staatsambtenaren en parlementsleden een bepaalde in- vloed op de dagelijkse politiek dezer partij hebben.

Deze in de burgerlijke staat vastgeklonken Machtspositie der parlementaire bercepsleiders kan niet vernietigd worden, zonder daar- bij gelijktijdig de organisatie der S.P.D. uit haar voegen te rukken. Maar deze vernietigende slag tegen de soc. democratie moet het pro-

letariaat volbrengen, wil zijn bevrijdingsstrijd doeltreffend zijn.

VERANTWOORDING.

VERANTWOORDING.

v.P. te H.	f.	1.50
de J. te Den H.		1.--
A.de B. te A.		1.--
G. te A.		10.--
J.E. te A.		3.13

P. I. C. PERSMATERIAAL VAN DE GROEPEN VAN
INTERNATIONALE COMMUNISTEN

ADMINISTRATIE:
H. CANNE MEIJER
TRANSVAALSTRAAT 125 (a)
A'DAM - GEM. GIRO C 2885

Deze mededeelingen worden
toegezonden aan de Rev. pers.
Men wordt verzocht te plaatsen
wat voor de lezers van belang
kan zijn. Op aanvraag krijgt
ieder deze mededeelingen ge-
regeld toegesonden. Gaarne
ontvangt het secretariaat de
uitgaven der verschillende or-
ganisaties als ruilmateriaal.

Amsterdam 1929 November No. 2
DE KLASSENSTRIJD IN ENGELAND.

De vakverenigingen als onderhandelaars.
Het karakter van de malaise.
De houding van de Komm.Partij in Engeland.

De Engelsche arbeidersklasse, eenmaal de arbeidersaristocratie der wereld, eenmaal de best-betaalde loonslaven op den aardbol, heeft haar bevoorrechte positie sinds de groote crisis van 1921 moeten opgeven. De eene industrie na de andere verklaarde, bij de hoge loonen niet meer als concurrent op de wereldmarkt te kunnen optreden en daarom was het in "het algemeen belang", in het "belang der nationale industrie", dat de loonen omlaag gingen. De arbeiders moesten begrijpen, dat je geen veeren van een kikker kan plukken.

Mochten de arbeiders dat nu misschien niet zoo precies begrijpen, de vakverenigingsleiders snaptten dat best. Ze lieten het daarom zelden of nooit tot een staking komen, omdat ze zeer goed wisten, dat deze niet te winnen was, omdat ze heel goed wisten, dat een staking de rentabiliteit van het in een bedrijf gestoken kapitaal nu juist niet verhoogt. Mag dit soms wel het geval zijn, meestal is dit natuurlijk niet zoo. De Vakbonden boden dan ook geen strijd met "het Onmogelijke" aan en ze stemden na wat heen en weer praten in een loonsverlaging toe. De "strijd" voor verbetering der arbeidsvoorwaarden liep alleen nog hierop uit, dat de bestuurders onderhandelden over de grootte der loonsverlaging. Stelden de patroons b.v. 15% voor, en kwam het bij de onderhandelingen tot 10%, dan eindigde de "strijd" met een overwinning voor de vakbonden, want ze hadden 5% loonsverlaging tegengehouden. Zoo ging en gaat de Engelsche arbeidersklasse (en niet alleen de Engelsche) als maar overwinnende naar den ondergang.

DE CRISIS. De aanhoudende malaise in de engelsche industrie is inderdaad geen phantasie van de ondernemers, doch de ware werkelijkheid. Het is de uitdrukking voor het feit, dat de productiekosten in Engeland hooger zijn, dan b.v. in Duitschland of Amerika, het is de uitdrukking van het feit, dat in de industrie gestoken kapitaal niet rendeert. Nu is dat op zich zelf niets byzonders, het is een verschijnsel, dat in de kapitalistische warenproductie regelmatig terugkeert, het is met deze productiewijze een eigenaardig geval: ze werkt voor de winst, dit is dus haar bestaansgrond, maar door de onderlinge concurrentiestrijd tusschen de ondernemingen wordt deze winst voortdurend vernietigd, ze werkt zich dus voortdurend tegen zelf de grond in, ze slaat zich zelf voortdurend van haar bestaansgrond los.

Tusschen de ondernemingen is dus een voortdurende wedstrijd, om de productiekosten lager te houden dan bij de concurrent. Daardoor een razend snelle ontwikkeling der techniek: de afgelopen honderd jaren hebben aan technische ontwikkeling meer gebracht, dan de twintig eeuwen, die vooraf gingen.

Ligt er dus niets byzonders in, dat het kapitaal in Engeland niet voldoende rendeert, het is wel iets byzonders, dat het deze toestand niet kan overwinnen. Dit wordt veroorzaakt door "de leeftijd" van het Engelsche kapitalisme.